

การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ ชุมชน จังหวัดพิษณุโลก

Professional Skills Training Manual Development for Elderly People by Community Participation Process, Phitsanulok

จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง

Jiraphat Kaewsritong

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก 65000

Department of Home Economics, Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University,
Phitsanulok 65000, Thailand

Corresponding author: E-mail: jiraphat7555@hotmail.com

(Received: May 13, 2019; Accepted: November 28, 2019)

Abstract: The objectives of this study are: 1) to develop the professional skills training manual for elderly people by community participation process, Phitsanulok and 2) to evaluate the appropriation of professional skills training manual for elderly people. The work procedures can be separated into 3 steps which are: Step 1 the study of demand and problems of professional skills training from relevant people and elderly people, Step 2 the development of the professional skills training manual for elderly people which is evaluated and criticized by 5 experts, and Step 3 the appropriation evaluation of the manual by 15 relevant people by appropriation evaluation forms. The statistics which used in this study are mean and S.D. Form the study, the develop professional skills training manual for elderly people consists of background and significance, objective, benefit, training pattern and principle, content, media, equipment, lecturers and staffs for organizing activities, duration, evaluation, and result publicizing. For the appropriation assessment of the manual of content, language use, design, printing, figure, and utilization, the satisfaction level is high with an average rating of 4.46.

Keywords: Training manual, professional skills, elderly people, community participation

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ดำเนินการศึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาถึงความต้องการและสภาพปัญหาการฝึกอบรมทักษะ

อาชีพจากบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้สูงอายุ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ประเมินและวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของคู่มือโดยบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า คู่มือการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่ได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ประโยชน์ รูปแบบและหลักการจัดฝึกอบรม เนื้อหา สื่อ วัสดุอุปกรณ์ วิทยาการและบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม ระยะเวลา การประเมินผล และการเผยแพร่ผลการดำเนินกิจกรรม สำหรับผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านการออกแบบ ด้านรูปเล่ม ด้านภาพประกอบ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า ได้รับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

คำสำคัญ: คู่มือฝึกอบรม ทักษะอาชีพ ผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของชุมชน

คำนำ

ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” เนื่องจากมีประชากรที่เป็นวัยสูงอายุถึงร้อยละ 20 และจากนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญต่อมาตรการส่งเสริมด้านการงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ แต่ข้อจำกัดเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของผู้สูงอายุลดลง แนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวคือการฝึกอบรมทักษะอาชีพของผู้สูงอายุให้มีความสอดคล้องกับสภาพร่างกายที่มีข้อจำกัดและเปลี่ยนแปลงไป ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ จะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุอีกแนวทางหนึ่งโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจโดยผ่านการฝึกอบรมทักษะอาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ Ittichinbanchon (2016) กล่าวว่า แนวทางในการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ คือการฝึกอบรมทักษะอาชีพที่เกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากภูมิปัญญาและความต้องการของผู้สูงอายุและสอดคล้อง

กับ Tiamjan *et al.* (2017) กล่าวว่าแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุได้นั้นคือการพัฒนาอาชีพเสริมหรือทักษะอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งการจัดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับผู้สูงอายุควรเริ่มจากการให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการวิจัย ร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางการฝึกอบรมทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุและบริบทของชุมชน มีบทบาทร่วมกันจากทุกภาคส่วนเพื่อให้ผลการดำเนินงานเกิดประโยชน์ในหลายมิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ Rupavijetra *et al.* (2018) พบว่าการจัดการสังคมผู้สูงอายุในจังหวัดโคชิประเทศญี่ปุ่นได้ใช้การบริหารแบบองค์รวมโดยผ่านกระบวนการจิตอาสาของคนในชุมชน รัฐบาลท้องถิ่นมาสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ผู้สูงอายุได้ใช้ทำกิจกรรมโดยเฉพาะ ประกอบอาชีพทำเต้าหู้

การจัดฝึกอบรมควรมีคู่มือในการฝึกอบรมเพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติ เนื่องจากคู่มือฝึกอบรมจะเป็นแนวทางที่ระบุถึงความสำคัญ ชื่อ

กิจกรรม วัตถุประสงค์ ขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ เนื้อหาของการฝึกอบรมและมีภาพประกอบ สอดคล้องกับการศึกษาของ Boonin (2017) พบว่า หนังสือควรมีภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา รวมถึงการประเมินผล และประโยชน์ที่จะได้รับ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kruerattanaphaiboon and Onthanee (2018) พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมควรประกอบด้วย ชื่อ หลักสูตรฝึกอบรม หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขอบเขตเนื้อหา เทคนิคการฝึกอบรม สื่อและ แหล่งเรียนรู้ ระยะเวลาการฝึกอบรม และการประเมินผล จะทำให้หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไป ปฏิบัติตามได้ และจากการลงพื้นที่สำรวจความ ต้องการดังกล่าวจากพื้นที่กลุ่มเป้าหมายในชุมชนของ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า หลายหน่วยงาน เช่น ชมรม ผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาล สำนักงาน พัฒนาชุมชนของจังหวัด หรือสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัด และผู้สูงอายุยังคงต้องการอบรมทักษะอาชีพ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน สังคม และตัวผู้สูงอายุ

ดังนั้นการจัดทำคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ ชุมชน จังหวัดพิษณุโลก จึงเป็นสิ่งสำคัญโดยแนวคิด ในการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมได้ร่วมศึกษา ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจกับคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ ได้คู่มือที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของ ชุมชนและผู้สูงอายุ เนื่องจากปัจจุบันพบว่ายังขาด เล่มคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่ง คาดว่าเล่มคู่มือที่พัฒนาขึ้นจะเป็นช่องทางให้ ผู้สูงอายุมีโอกาสสร้างรายได้จากอาชีพเสริมนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างองคร่วม

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ ชุมชน จังหวัดพิษณุโลกเป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่ง ได้มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ชมรม และโรงเรียนผู้สูงอายุ อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน) ตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ผู้นำชุมชนหรือตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาการ ชาวบ้านในชุมชน บุตรหลาน นักวิชาการ ด้านวัฒนธรรม จำนวน 50 คน ได้จากการเลือกแบบ เจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์และ คุณสมบัติที่กำหนด

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความ เหมาะสมของคู่มือการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้ สูงอายุ คือ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์และ คุณสมบัติที่กำหนด

3. กลุ่มบุคคลผู้นำคู่มือไปใช้ประกอบด้วย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชมรม ผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ และโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล จำนวน 15 คน ได้จากการเลือกแบบ เจาะจง ตามเกณฑ์และคุณสมบัติที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่องความต้องการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ มีลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด

2. แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ของ Likert โดยผ่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับความคิดเห็น การแปลความหมายของข้อมูล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาถึงความต้องการและสภาพปัญหาการฝึกอบรมทักษะอาชีพ

ดำเนินการลงพื้นที่สัมภาษณ์จากบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้สูงอายุ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ชมรมและโรงเรียนผู้สูงอายุ อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) ตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพผู้นำชุมชนหรือตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาการ ชาวบ้านในชุมชน บุตรหลาน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยในการวางแผน คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ลำดับความสำคัญตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทาง ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผลและตัดสินใจ รวมถึงการศึกษางานวิจัย ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ มาประกอบการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคู่มือการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ

2.1 ดำเนินการร่างคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและความต้องการของผู้สูงอายุตามแนวทางที่ได้ศึกษา ซึ่งจากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 พบว่าในคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุควรประกอบด้วยกระบวนการฝึกอบรม ที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ประโยชน์ รูปแบบและหลักการจัดฝึกอบรม เนื้อหา สื่อ วัสดุอุปกรณ์ วิทยากรและบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม ระยะเวลา การประเมินผล และการเผยแพร่ผลการดำเนินกิจกรรม จากนั้นนำข้อมูลเหล่านี้ประกอบการจัดทำเป็นเล่มเพื่อนำร่างคู่มือเข้าสู่การวิพากษ์ในการสนทนากลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

2.2 จัดเวทีการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยมีผู้ร่วมสนทนาประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้สูงอายุ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ชมรมและโรงเรียนผู้สูงอายุ อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) ตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ผู้นำชุมชนหรือตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาการ ชาวบ้านในชุมชน บุตรหลาน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เพื่อทำการวิพากษ์และร่วมแสดงความคิดเห็นต่อร่างคู่มือการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น

2.3 นำแนวคิดและข้อเสนอแนะที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแก้ไขคู่มือการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ (ฉบับร่าง) ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 นำคู่มือฉบับที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาส่วนที่เป็นสาระองค์ความรู้ (content validity) ของคู่มือการฝึกอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดพิษณุโลก

3.1 นำคู่มือให้กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทดลองใช้ในการจัดกิจกรรมและการฝึกอบรมให้กับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 15 คน

3.2 ให้ผู้ทดลองใช้ประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านการออกแบบ ด้านรูปเล่ม ด้านภาพประกอบ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมที่ได้พัฒนาขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่ โดยผู้วิจัยติดต่อประสานงานขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ข้างต้น ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อจัดประเด็น และนำมาตีความหมายการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากผู้รู้ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพ จากนั้นผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกอบรมจากผู้ที่นำคู่มือไปใช้ด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยใน 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม โดยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ส่วนข้อมูลการประเมินผลคู่มือวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อเล่มคู่มือฝึกอบรม วิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการศึกษา

การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินผลคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ได้ผลการดำเนินการดังนี้

1. ผลการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดพิษณุโลก

ได้ผลของส่วนประกอบของเล่มคู่มือ เริ่มตั้งแต่ ปก คำนำ สารบัญ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ประโยชน์ คำนิยาม ขอบเขตของคู่มือ บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 2 การฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ตัวแบบ (model) องค์ความรู้การฝึกอบรมทักษะอาชีพ หลักการจัดฝึกอบรมสำหรับผู้สูงอายุ การประเมินผลการฝึกอบรม และส่วนที่ 3 เนื้อหาอาชีพสำหรับการฝึกอบรม ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์งาน

ศิลปะประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของใช้ของตกแต่งของที่ระลึกด้วยเทคนิคเคคูพาจ การทำสมุนไพรหอม ผลิตภัณฑ์หมอนปักเข็มจากเศษผ้าพื้นเมือง ดอกไม้ประดิษฐ์จากเศษผ้า

งานศิลปะประดิษฐ์จากกระดาษ ขนหมอนกลีบลาตวนจากน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น เครื่องดื่มสมุนไพรพื้นบ้าน วุ้นแพนชีสสูตรธรรมชาติอาหารว่างของไทย (ขอม่วงไส้ปลาแปะก๊วย) สำหรับภาคผนวกประกอบด้วย ใบความรู้ประกอบการจัดฝึกอบรม แบบประเมินทักษะ แบบประเมินความพึงพอใจ แบบประเมินความรู้ ผลการตรวจสอบคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุฉบับร่างก่อนนำคู่มือไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : index of congruence) พิจารณาความเหมาะสม ความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาในคู่มือฝึกอบรมนั้นพบว่าทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าเล่มคู่มือฝึกอบรมมีความสอดคล้องก่อนนำไปประเมินความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ต่อไป แสดงหน้าปกและปกหลังเล่มคู่มือฝึกอบรมดัง Figure 1

Figure 1. Professional skills training manual for elderly

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดพิษณุโลก

จากการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในด้านต่าง ๆ จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านการใช้ภาษา 3) ด้านการออกแบบ 4) ด้านรูปเล่ม 5) ด้านภาพประกอบ และ 6) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยผู้ทดลองใช้ จำนวน 15 คน มีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของคู่มือการ

ฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้ทดลองใช้คู่มือมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของคู่มือการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.46 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาพประกอบอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 รองลงมาคือด้านการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 ด้านการออกแบบอยู่ในระดับเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.42 และด้านรูปเล่มกับด้านเนื้อหาอยู่ในระดับเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.40 และด้านการใช้ภาษาอยู่ในระดับเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.26 ดัง Table 1

Table 1. The result of satisfaction of professional skills training manual for elderly people

Aspect	$\bar{X}$	S.D.	Level
1. Content	4.40	0.38	High
2. Language use	4.26	0.31	High
3. Design	4.42	0.40	High
4. Printing	4.40	0.39	High
5. Figure	4.53	0.34	Highest
6. Utilization	4.47	0.17	High
Total	4.46	0.18	High

อภิปรายผล

จากผลการสร้างคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดพิษณุโลก ทำให้ได้เล่มคู่มือการฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ และพบว่าผลการประเมินของคู่มือมีความสอดคล้องความเหมาะสม และมีความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ของ

เนื้อหาในคู่มือฝึกอบรม ซึ่งมีรายละเอียดและเนื้อหาครบถ้วนขององค์ประกอบคู่มือ สอดคล้องกับการศึกษาของ Somsri *et al.* (2015) พบว่า การสร้างคู่มือพัฒนาสมรรถนะควรประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหากระบวนการของคู่มือ การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรม จะเห็นว่าคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ในการจัดฝึกอบรม

ได้เป็นอย่างดี ประกอบกับก่อนการสร้างคู่มือได้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการอาชีพของผู้สูงอายุ รวมถึงให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมสร้างและพัฒนาคู่มือ รวมถึงมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งผลให้เล่มคู่มือมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อให้แต่ละกิจกรรมสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการคู่มือจากชุมชน มีการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จึงทำให้ผลการสร้างคู่มือฝึกอบรมตรงกับวัตถุประสงค์และความต้องการสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taweecheep *et al.* (2016) กล่าวว่า รูปแบบฝึกอบรมอาชีพต้องมีความเหมาะสมกับชุมชนที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดในอนาคต และสามารถเป็นต้นแบบให้หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ การกำหนดวัตถุประสงค์ ต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และทุกขั้นตอนของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการตระหนักถึงความสำคัญกับการฝึกอบรมอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการสร้างอาชีพที่ยั่งยืน และเกิดคุณค่าต่อผู้สูงอายุที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดพิษณุโลก พบว่า โดยภาพรวมความเหมาะสมของคู่มืออยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน

ภาพประกอบมีคะแนนการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในส่วนของเนื้อหาอาชีพมีการทำสื่อใบความรู้ที่เป็นรูปภาพ ขั้นตอนและรูปสำเร็จของตัวอย่างผลงาน ทำให้สามารถมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน รวมถึงภาพภายในเล่มและปกสามารถสื่อความหมายเหมาะสมกับเนื้อหาฝึกอบรมอาชีพ สอดคล้องกับ Phuangwan *et al.* (2018) กล่าวว่า การนำเสนอภาพที่สอดคล้องกับเนื้อหา จะทำให้เล่มคู่มือมีความน่าสนใจสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับ Soe and Yuangsoi (2018) กล่าวว่า ภาพมีความสอดคล้องกับเนื้อหาจะสามารถดึงดูดความสนใจได้ สำหรับด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ด้านการออกแบบ ด้านรูปเล่ม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เนื่องจากคู่มือฉบับนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง สามารถปฏิบัติตามได้ ช่วยสร้างความเข้าใจในการจัดฝึกอบรมเพราะการพัฒนาเล่มคู่มือใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กล่าวคือ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การพัฒนาและการประเมินผล จึงส่งผลให้ตรงกับความต้องการ การนำไปใช้ประโยชน์ และด้านการออกแบบ พบว่า มีความน่าสนใจ รูปแบบและขนาดของอักษรที่ใช้ไม่เป็นทางการมากนัก สามารถอ่านได้ง่าย รูปเล่มมีขนาดเหมาะสมพกพาได้ง่าย สอดคล้องกับ Ramphan and Nakjan (2017) กล่าวว่า การออกแบบคู่มือ ต้องคำนึงถึงความ สวยงาม ประณีตเรียบร้อย ทั้งในเรื่องของการ จัดวางรูปแบบการพิมพ์ การใช้ตัวอักษรและ ขนาดตัวอักษร การจัดวางรูป

หรือภาพประกอบ ที่เหมาะสม สามารถดึงดูดความสนใจผู้อ่าน นอกจากนี้ยังพบว่าด้านเนื้อหา และด้านการใช้ภาษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ บทนำและคำนำมีเนื้อหาสั้นกระชับ เพื่อให้ผู้ใช้คู่มือได้ทราบถึงวัตถุประสงค์และขอบเขตของการฝึกอบรม ส่วนรายละเอียดของเนื้อหาต้นในมีการจัดเรียงลำดับให้สะดวกต่อการใช้งานและเข้าใจง่าย มีชื่อขั้นตอน สื่อกิจกรรม และวิธีการประเมินผลต่าง ๆ สอดคล้องกับ Sribunruang *et al.* (2018) กล่าวว่า การเรียงลำดับขั้นตอนในการนำเสนอเนื้อหา ทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ด้านภาพและตัวอักษร ภาพประกอบที่มีความสวยงาม กระตุ้นให้เกิดความสนใจ และมีความสอดคล้องกับเนื้อหารูปแบบของตัวอักษร สีของตัวอักษร และขนาดของตัวอักษรที่มีความเหมาะสมทำให้อ่านได้ง่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hutanon and Narkwiboonwong (2017) กล่าวว่าเนื้อหาการฝึกอบรมต้องสอดคล้องกับความต้องการเหมาะสมกับวัย และจะต้องมีตัวอย่างวิธีการทำที่ชัดเจน ปฏิบัติตามได้จึงทำให้ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มืออยู่ในระดับมาก

สรุป

การวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการสร้างและประเมินคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการวิจัยที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นการนำคู่มือไปทดลองใช้ รวมถึงประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ผลการประเมินพบว่า จากการทดลองใช้เล่มคู่มือ มีความเหมาะสม

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านการออกแบบ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ แสดงให้เห็นว่าการสร้างคู่มือฝึกอบรมทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในครั้งนี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้จริง และเป็นแนวทางสำหรับให้หน่วยงานอื่น ๆ นำไปจัดฝึกอบรมเพื่อเป็นการส่งเสริมทักษะอาชีพให้กับผู้สูงอายุ เป็นทางเลือกให้ผู้สูงอายุได้มีอาชีพสู่การสร้างรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2561 ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อการใช้ประโยชน์ในมิติเชิงชุมชน สังคม ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- Boonin, C. and M. Sittisomboon. 2017. A development of a pop-up supplementary book as a good citizen by the way of democracy along with simulation learning for grade 4 students. *Journal of Education Naresuan University* 19(4): 95–108. (in Thai)
- Hutanon, V. and S. Narkwiboonwong. 2017. A structural model of the elder career skill development. *Dusit*

- Thani College Journal 11(3): 312–324. (in Thai)
- Ittichinbanchon, N. 2016. Occupational approach for increasing economic value to elderly people of Sisaket province. Panyapiwat Journal 8(1): 111–121. (in Thai)
- Kruerattanaphaiboon, K. and A. Onthanee. 2018. Development of a training curriculum to enhance communicative English using multisensory for hotel employees. Journal of Education Naresuan University 20(4): 1–12. (in Thai)
- Phuangwan, C., R. Kaewurai and P. Ruangrong. 2018. The development of an electronic book on tablet PC about lighting for portrait photography in studio for bachelor degree. Journal of Education Naresuan University 20(1): 49–60. (in Thai)
- Ramphan. C, and S. Nakjan. 2017. Development of an English Handbook of Food and Beverage Service for Students in Hotel Hospitality Program of Phetchaburi Vocational College. Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR) 19(1): 29–43. (in Thai)
- Rupavijetra. P., J. Chompikul, P. Rupavijetra and S.Fuchai. 2018. Model of Ageing Society Management at Mountain Area in Shimanto City, Kochi Prefecture, Japan. Journal of Community Development and Life Quality 6(1): 22–32. (in Thai)
- Somsri, M., C. Chantarasombut and L. Pongruethat. 2015. Manual development on teacher's academic competency in schools under the office of Udonthani primary educational service area. Journal of Education, Mahasarakham University 9(Special issue): 542–557. (in Thai)
- Soe, K. and P. Yuangsoi. 2018. The development of electronic book on Thai final consonants for Myanmar undergraduate students, Yangon University, of foreign languages, Myanmar. Journal of Education Naresuan University 20(3): 13–23. (in Thai)
- Sribunruang. K., N. Jaidamrong and M.Di-sawa. 2018. The Development of Electronic book for use on Tablet Construction Printed Media Production with Package Software for Bachelor's Degree. Journal of

- Education Thaksin University 18(2): 61–71. (in Thai)
- Taweecheep, N., T. Surinya and P. Phoomchan. 2016. Development of water hyacinth handicrafts vocational training program for senior citizens. *Kasetsart Journal of Social Sciences* 37(1): 279–290. (in Thai)
- Tiamjan, R., S. Nummisri and S. Jitae. 2017. Participation on part-time self-employment development to promote quality of life of elderly club members in Mueang Kaen Phatthana Town municipality, Mae Taeng district, Chiang Mai province. *Journal of Community Development and Life Quality* 5(3): 506–514. (in Thai)
-